

законів України «Про добросесне лобювання в Україні» та «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо порушення законодавства в сфері здійснення лобювання», громадські обговорення яких відбулися 10 та 23 листопада 2023 року відповідно.

На жаль, всі законопроекти, що надходили до Верховної Ради України були зупинені на тому чи іншому етапі проходження, що обумовлює необхідність надання визначення загальних правових та організаційних засад лобістської діяльності для забезпечення прозорості й на законних підставах комунікації з суб'єктами владних повноважень, а також законодавчого забезпечення належного державного і громадського контролю при здійсненні лобістської діяльності.

Враховуючи викладене, пропонується:

– прийняття Україною закону про регулювання лобістської діяльності як частини плану дій з деолігархізації, який повинен відповідати європейським стандартам; повинен бути результатом відкритої та інклюзивної дискусії з широким спектром зацікавлених сторін (зокрема, організацій громадянського суспільства), широких публічних консультацій; не передбачати обмеження законної діяльності організацій громадянського суспільства та не створювати для таких організацій непропорційне адміністративне навантаження;

– внести зміни до ряду інших законодавчих актів (законів України «Про Кабінет Міністрів України», «Про державну службу», «Про центральні органи виконавчої влади», «Про місцеві державні адміністрації», «Про службу в органах місцевого самоврядування», «Про місцеве самоврядування в Україні», Регламенту Верховної Ради України, Регламенту Кабінету Міністрів України тощо), спрямованих на регламентацію діяльності посадових осіб органів державної влади та органів місцевого самоврядування у відносинах із лобістами, запровадження процесуальних механізмів здійснення лобювання, забезпечення відповідної відкритості органів державної влади тощо.

Кривицький Юрій Віталійович,

доцент кафедри теорії держави та права
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

АНТИКОРУПЦІЙНА РЕФОРМА ЯК СКЛАДОВА СУСПІЛЬНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Сучасний світ стрімко змінюється, риси сьогодення різко контрастують із вчорашніми. Від часів Геракліта ці твердження, ймовірно, видаються майже аксіоматичною банальністю для всіх епох, культур і цивілізацій, але повсякденний досвід наших сучасників, які є очевидцями численних змін, доводить їх правильність. Не лише теорія,

а й практика суспільних реформ і трансформацій в Україні – це відкритий процес без готових відповідей.

Після перших спроб незалежної України прискорено адаптуватися до сучасного цивілізованого світу з'ясувалося, що шлях трансформації є куди складнішим і тривалішим, ніж здавалося спочатку. Водночас нині цілком зрозуміло: щоб глибше пізнати зміст цього тривалого процесу й визначити орієнтири прогресивного поступу в різних його вимірах, потрібні подальші системні дослідження суспільних трансформацій, зокрема правової, аналіз чинників, що на них впливають, вивчення теорій, концепцій соціокультурних процесів та їх адаптація до вітчизняних реалій, а також гармонізація практики багатовимірних перетворень в Україні зі світовими трансформаціями. Лише в такий спосіб можливе обґрунтування адекватних та оптимальних стратегій і тактик правового розвитку українського суспільства в сучасних умовах [1, с. 248]. Незважаючи на те, що Україна досягла значного прогресу на шляху до верховенства права, проте подальша боротьба з корупцією залишається однією з основних вимог суспільства [2]. З огляду на це, особливої важливості набуває осмислення антикорупційної реформи в якості компонента суспільної трансформації, її співвідношення з правовою реформою.

Корупція – складне суспільне явище, що негативно відображає всі аспекти культурного, економічного, політичного, соціального та правового розвитку держави в цілому. Явище корупції давнє як світ і наявні в ньому владні інституції. За дві тисячі років, що існує новітня цивілізація, корупція була невід'ємним супутником суспільних і державних явищ і процесів у всіх без винятку країн світу. В енциклопедичній літературі під корупцією (лат. *corruptio* – псування, розбещування, підкуп) розуміється діяльність осіб, уповноважених на виконання функцій держави, спрямована на протиправне використання наданих їм повноважень для одержання матеріальних благ, послуг, пільг або інших переваг. Корупція становить сукупність різних характером і ступенем суспільної небезпеки, але єдиних своєю суттю корупційних діянь (кримінальних, адміністративних, цивільно-правових, дисциплінарних), а також порушень етики поведінки посадових осіб, пов'язаних із вчиненням цих діянь [3, с. 369]. Міжнародне співтовариство вважає корупцію однією з основних політичних проблем сучасного суспільства. У нашій державі корупція на політичному та законодавчому рівнях визнана чинником, що реально загрожує національній безпеці й суспільному ладу. Протидія корупції потребує системного підходу та застосування комплексу науково обґрунтованих заходів [3, с. 370]. У свою чергу корупційні злочини – злочини, що полягають у використанні особами, уповноваженими на виконання функцій держави чи місцевого самоврядування, наданих їм службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей у корисливих або інших особистих інтересах,

інтересах третіх осіб, наданні таким особам неправомірної вигоди, а також у приховуванні чи потуранні цим діями [4, с. 452–453].

Корупційна злочинність – сукупність злочинів, які відповідно до ратифікованих Україною міжнародно-правових актів і національного законодавства визнаються корупційними [5, с. 166]. Корупційна злочинність становить найбільшу небезпеку, оскільки безпосередньо загрожує національній безпеці України, її політичним, економічним, моральним, культурним засадам становлення і суспільного розвитку. Вона тісно пов'язана з іншими формами злочинності, зокрема організованою. У кримінологічному відношенні корупція – це суспільний феномен деформації публічної влади, опосередкований стимул протиправної поведінки в суспільстві, який у поєднанні з недосконалим законодавством дає можливість розвиватися тіньовому праву [5, с. 168].

З метою досягнення суттєвого прогресу в запобіганні та протидії корупції, а також забезпечення злагодженості та системності антикорупційної діяльності всіх органів державної влади та органів місцевого самоврядування в Україні реалізується антикорупційна реформа. Протидія корупції як явищу та запобігання йому передбачає вживання слова корупція з приставкою «анти-», та в поєднаному вигляді стає дескриптором усього терміна і специфіки змісту досліджуваного поняття, що ним позначається. Основними завданнями антикорупційної реформи є: посилення доброчесності та підзвітності в публічному секторі; забезпечення прозорості партійних фінансів і політичної діяльності, обмеження впливу приватного капіталу на політику; руйнування державної монополії на інформацію та гарантування доступу до суспільно важливої інформації; зменшення корупційних ризиків у державних закупівлях через забезпечення їх прозорості та конкурентності; посилення можливості для виявлення та кримінального переслідування корупційних діянь [6].

Поняття антикорупційної реформи розкривається через її сутнісні ознаки, що полягають у такому: 1) закріплення нормативно-правовими актами ідей держави стосовно цієї реформи; 2) процесуальний характер реформи, що характеризується плановістю та послідовністю перетворень; 3) мета (цілі) реформи – суттєве зменшення корупції в Україні, зменшення втрат державного бюджету та бізнесу через корупційну діяльність, а також підвищення позицій України в міжнародних рейтингах, що оцінюють рівень корупції; 4) інституційні зміни (запровадження нових інституцій – спеціально уповноважених суб'єктів); 5) активне залучення громадськості до процесу впровадження реформ. Звідси слідує, що антикорупційна реформа – це задекларований державою та закріплений у нормативно-правових актах плановий, системний процес перетворень щодо зменшення рівня корупції в Україні в усіх сферах життя, запровадження нової системи антикорупційних інституцій, формування органами публічної влади антикорупційної політики спрямованої на нетерпимість до корупції та

невідворотність покарання за корупцію з широким залученням громадськості до цього процесу.

Антикорупційна реформа безпосередньо пов'язана з правовою реформою, остання створює законодавчу (правову) базу для впровадження антикорупційних перетворень, а також забезпечує правове регулювання організації та діяльності суб'єктів впровадження антикорупційної реформи в Україні. При цьому антикорупційна реформа також впливає на правову, оскільки внаслідок її впровадження з'явилися нові погляди на принцип презумпції невинуватості як основоположного елемента прав і свобод людини, що своєю чергою, є предметом правової реформи [7, с. 201–202].

Отже, в сучасних умовах, зокрема у воєнний і післявоєнний періоди, корупція розглядається як ключова перешкода стабільному економічному зростанню і розбудові ефективних та інклюзивних демократичних інститутів в Україні. Антикорупційна реформа як міжгалузєва складова суспільної трансформації тісно пов'язана з правовою реформою. Зв'язок антикорупційної реформи з правовими перетвореннями проявляється в нормативній об'єктивації антикорупційної реформи завдяки останнім і дією норм права на її реалізацію.

Список використаних джерел

1. Кривицький Ю. В. Правова трансформація як складова сучасного правового розвитку. *Альманах права*. 2023. Вип. 14. С. 248–253. doi: 10.33663/2524-017X-2023-14-248-253.

2. Закон України «Про засади державної антикорупційної політики на 2021–2025 роки» від 20 червня 2022 р. № 2322-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2322-20#Text>.

3. Мельник М. І. Корупція. *Юридична енциклопедія* : В 6 т. Т. 3 : К–М / Редкол. : Ю. С. Шемшученко (відп. ред.) та ін. Київ : Укр. енцикл., 2001. С. 369–370.

4. Мельник М. І. Корупційні злочини. *Велика українська юридична енциклопедія* : у 20 т. Т. 17 : Кримінальне право / Редкол. : В. Я. Тацій та ін. Харків : Право, 2017. С. 452–454.

5. Мірошниченко С. С. Злочинність корупційна. *Велика українська юридична енциклопедія* : у 20 т. Т. 18 : Кримінологія. Кримінально-виконавче право / Редкол. : В. І. Шакур (голова), В. І. Тимошенко (заст. голови) та ін. Харків : Право, 2019. С. 166–168.

6. Бардачов Ю. М. Антикорупційна реформа в Україні як вагомий чинник забезпечення національної безпеки. *Теорія та практика державного управління і місцевого самоврядування*. 2014. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ttpdu_2014_2_3

7. Марченко А. Антикорупційна реформа в Україні: поняття та особливості. *Актуальні проблеми державного управління*. 2021. № 2 (83). С. 199–204. doi: <https://doi.org/10.35432/1993-8330appa2832021237303>